

DRAMAT ZAANGAŻOWANY I ANGAŻUJĄCY
WSPÓŁCZESNA DRAMATURGIA ROSYJSKA WOBEC ZAGADNIENIA KOBIECOŚCI

Streszczenie

Niniejsza rozprawa podejmuje próbę namysłu nad zaangażowaniem współczesnej dramaturgii rosyjskiej w zakresie definiowania i przedefiniowania roli kobiety we współczesnym świecie. Przyjmując założenie, że figura autora jest ważnym elementem składowym powstającego tekstu oraz biorąc pod uwagę wielowiekową dominację pisarstwa męskiego nad kobiecym w pracy *Dramat zaangażowany i angażujący. Współczesna dramaturgia rosyjska wobec zagadnienia kobiecości* analizowane są sztuki pisane przez kobiety.

Punktem wyjścia dla rozważań w rozprawie jest przeświadczenie, że każdy kobiecy głos w literaturze zaburza męską hegemonię, rozszerza perspektywę postrzegania świata i umożliwia wypowiedzenie tego, co dotąd było niemożliwe. Takie stanowisko pozwala na interpretację twórczości kobiet-dramatopisarek z uwzględnieniem ich związków z politycznością i zaangażowaniem społecznym literatury. Podstawę dla takich rozważań stanowi koncepcja polityki literatury Jacques'a Rancière'a i stanowisko filozofa, że wszelka działalność artystyczna powinna nie tylko reagować na otaczającą rzeczywistość, ale dzięki swym performatywnym właściwościom jest w stanie ingerować w nią i ją zmieniać.

Pierwszy rozdział pracy skupia się na omówieniu zagadnienia literatury społecznie zaangażowanej w rozumieniu Jacques'a Rancière'a i interpretacji jego teorii przedstawionych przez Pawła Mościckiego. Po zdefiniowaniu takich pojęć jak „polityka” i „polityczność” w tej części pracy przedstawiona została również kwestia dotychczasowej obecności społecznego zaangażowania w literaturze rosyjskiej ze szczególnym uwzględnieniem dramatu. Ujęcie diachroniczne pokazuje, że obecne w najnowszej dramaturgii dążenie do oddziaływania poprzez kreację artystyczną na publiczność ma długą tradycję literacką.

Drugi rozdział rozprawy został poświęcony problematyce polityczności feminizmu oraz partycypacji kobiet-autorek w życiu artystycznym Rosji. Szeroki zakres tematów podnoszonych przez feministki służy włączaniu w przestrzeń widzialności

osób oraz problemów, które do tego momentu były skrywane i tabuizowane. Dlatego istotną częścią feminizmu jest polityczność rozumiana jako m.in. uwrażliwienie na głosy innych, pokazanie różnych wariantów „normalności”. Wspomniane cele przyświecają również rosyjskim pisarkom, które od przełomu XIX i XX wieku coraz wyraźniej zaznaczają swoją obecność na literackiej scenie. Po sprzyjającym feministycznym tendencjom modernizmie nastąpił niekorzystny dla pisarek okres Związku Radzieckiego, kiedy to zostały one zepchnięte na margines literatury, by powrócić w latach 80./90. XX wieku.

W trzeciej części pracy na podstawie konkretnych odwołań do utworów dramaturgicznych została podjęta próba potwierdzenia zasadności postawionej tezy o zaangażowanym charakterze współczesnej dramaturgii rosyjskiej. Analizowany materiał stanowi twórczość dramatopisarek debiutujących po roku 2000, będąca częścią „nowego dramatu” rosyjskiego. Pierwszy podrozdział przybliży utwory Jarosławy Pulinowicz, które w dużej części poświęcone są problemom nastolatków i trudnemu wchodzeniu w dorosłość. Kwestie stawania się kobietą i poszukiwania siebie autorka umieszcza na tle przemian społeczno-politycznych początku nowego stulecia.

Z dość tradycyjnymi pod względem formalnymi dramatami Pulinowicz kontrastuje omówiona w kolejnym podrozdziale sztuka Olgi Szylajewej *28 dni*. Zaprezentowana obok twórczości Iriny Waśkowskiej stanowi przykład refleksji nad pozycją kobiety w świecie. Nie bojąc się eksperymentów na płaszczyźnie języka, kompozycji i problematyki, obie dramatopisarki prezentują teksty, w których dużą rolę odgrywa kobieca cielesność oraz seksualność.

Kolejny podrozdział tropi aktywność kobiet-auterek w przestrzeni dramatu dokumentalnego, który często traktowany jest jako najbliższy potocznej definicji polityki rozumianej w charakterze działalności partii politycznych z racji tego, że powstałe w jego ramach sztuki są często reakcją na aktualne wydarzenia z życia publicznego Rosji. Na przykładzie Teatru.doc i twórczości związanych z nim autorek takich jak Jelena Griemina, Jelena Isajewa, Swietłana Pietrijczuk, Polina Borodina czy

Zariema Zaudinowa w tej części pracy zostały zademonstrowane możliwości aktywnego dialogu z rzeczywistością, jakie posiada dramaturgia dokumentalna i wykorzystywana w jej ramach technika verbatim.

Ostatni podrozdział tej analitycznej części rozprawy dotyczy jednego z bardziej tabuizowanych zagadnień związanych z kobiecością, a mianowicie dyskursu lesbijskiego i queerowego. Zaangażowanie społeczne młodych autorek rosyjskich przejawiające się m.in. w pragnieniu podjęcia próby zmian w dotychczasowym porządku społecznym, nie mogły nie objąć tematyki *queer* – związki homoseksualne mają coraz większą reprezentację we współczesnym dramacie rosyjskojęzycznym, również tym pisany przez kobiety. W opisanych sztukach autorki (m.in. Natalja Miłantjewa czy Jekatierina Kowalewa) oddają głos mniejszościowym społecznościom, przenosząc na scenę bogatą mozaikę ich opowieści i doznań, co można uznać za ważny krok w stronę zmiany dotychczasowego układu sił.